

Projekat su podržali Delegacija Evropske unije u Srbiji, u okviru programa „Podrška civilnom društvu 2015“, Fondacija za otvoreno društvo i Ministarstvo kulture i informisanja RS. Stavovi izrečeni u dokumentu predstavljaju stavove autora i ne oslikavaju stavove EU niti drugih donatora.

ZORICA MILADINOVIĆ

DRŽAVA NAJPOŽELJNIJI VLASNIK MEDIJA:

SLUČAJ ZAUSTAVLJENE PRIVATIZACIJE RADIO TELEVIZIJE KRAGUJEVAC

KAŽI! ŠTA
TRAŽI! TE
ZANIMA

Inicijativa za poboljšanje
medijskog sadržaja
plaćenog novcem građana

Ovaj dokument nastao je u okviru projekta **Javni novac za javni interes***, koji predstavlja inicijativu tri organizacije (BIRN, NUNS i Slavko Čuruvija fondacija) za poboljšanje medijskih sadržaja plaćenih novcem građana, zakonske regulative i procedura koje uređuju ovu oblast, na nacionalnom i lokalnom nivou.

Projekat se bavi transparentnošću državnog finansiranja medija, a ovaj dokument specifično posledicama zaustavljene privatizacije Radio-televizije Kragujevac (RTK).

Autorka predloga praktičnih politika je novinarka i aktivistkinja Zorica Miladinović iz organizacije civilnog društva Centar za integritet Niš, a urednica dokumenta je Tanja Jakobi, direktorka Centra za javne politike iz Beograda.

Република Србија
Министарство културе
и информисања

Projekat su podržali Delegacija Evropske unije u Srbiji, u okviru programa „Podrška civilnom društvu 2015“, Fondacija za otvoreno društvo i Ministarstvo kulture i informisanja RS. Stavovi izrečeni u dokumentu predstavljaju stavove autora i ne oslikavaju stavove EU niti drugih donatora.

* <https://kazitrazi.rs/o-projektu/>

REZIME

Cilj ovog predloga praktične politike je da na primeru Radio televizije Kragujevac (RTK) testira institucionalna rešenja, političku volju kreatora javnih politika i verodostojnost zvaničnog opredeljenja države Srbije da u celosti i bez ostatka sprovede proces privatizacije izdavača medija. Iako Zakon o javnom informisanju i medijima (2014) ne dozvoljava da jedinice lokalne samouprave budu osnivači medija, RTK je, posle poništenja privatizacije, od sredine 2017. godine, ponovo u vlasništvu grada Kragujevca. Mada Zakon predviđa da lokalne samouprave mogu budžetski podržavati samo medijske sadržaje kojima se ostvaruje javni interes u oblasti javnog informisanja, a koji se biraju na konkursima, ili u jasno regulisanim slučajevima kroz pojedinačna davanja, grad Kragujevac iz budžeta finansira redovno poslovanje RTK kroz subvencije, a izmiruje i izvršne sudske presude njenih poverilaca za dugove nastale u periodu pre poništenja privatizacije. Istraživanje konzorcijuma BIRN-a, NUNS-a i Fondacije „Slavko Ćuruvija“ pokazalo je da je ovoj televiziji iz gradskog budžeta u toku 2017. i prvom kvartalu 2018. godine isplaćeno 31.812.057,30 dinara na ime subvencija, a 108.850.984,25 dinara za 575 izvršnih sudskih presuda. Izdvajanje za RTK u 2017. godini po osnovu subvencija i sudskih presuda iznosilo je 1,64 odsto gradskog budžeta, što je više od prosečnog budžetskog izdvajanja za konkurse za sufinansiranje medijskih projekata od javnog interesa u većini lokalnih samouprava u Srbiji, koje iznosi oko jedan odsto.

Istovremeno, grad Kragujevac je jedina lokalna samouprava u Srbiji koja u poslednje četiri godine nije raspisivala konkurs za sufinansiranje projekata za ostvarivanje javnog interesa u oblasti javnog informisanja, niti je finansirala privatne medije po drugim osnovama- kroz pojedinačna davanja, javne nabavke, direktna ugovaranja ili donacije i sponzorstva. U duhu zakonskih rešenja koja štite i podstiču konkurenciju, medijski pluralizam i ostvarivanje javnog interesa u oblasti javnog informisanja, zagovaramo izlazak države iz vlasništva RTK i obavezivanje lokalne samouprave Kragujevca na sufinansiranje medijskih projekata kojima se ostvaruje javni interes u skladu sa Zakonom, a prema budžetskim mogućnostima. Takođe, ukazujemo na potrebu preciziranja nadležnosti Ministarstva kulture i informisanja i lokalnih samouprava u vezi sa poštovanjem medijskih zakona i usklađivanja medijskih i drugih zakona koji regulišu oblast privatizacije medija.

KONTEKST

Ustav Srbije predviđa da je „svako slobodan da bez odobrenja, na način predviđen zakonom, osniva novine i druga sredstva javnog obaveštavanja“¹. Ustav, takođe, propisuje da „svi imaju jednak pravni položaj na tržištu“ i zabranjuje akte kojima se, suprotno zakonu, „ograničava slobodna konkurencija, stvaranjem ili zloupotrebom monopolskog ili dominantnog položaja“².

Strategija razvoja sistema javnog informisanja u Republici Srbiji do 2016. godine, (u daljem tekstu Medijska strategija)³ je kao najvažniji strateški dokument u oblasti medija postavila osnovne ciljeve i trasirala put medijske reforme u periodu od 2011. do 2016. godine.⁴ Među najvažnijim ciljevima Strategije su: izlazak države iz vlasništva u medijima, kontrolisano finansijsko učešće države u finansiranju medija putem uvođenja mehanizma budžetskog sufinansiranja, sprečavanje nedozvoljene medijske koncentracije, sprečavanje nedozvoljene medijske koncentracije radi ostvarivanja medijskog pluralizma, transparentnost medijskog vlasništva i drugih podataka od značaja za medije.

Ostvarivanje ovakvih strateških ciljeva trebalo je da omogući pre svega Zakon o javnom informisanju i medijima⁵, kao i Zakon o privatizaciji⁶, Uredba o prenosu kapitala bez naknade zaposlenima kod izdavača medija⁷ i Pravilnik o sufinansiranju projekata za ostvarivanje javnog interesa u oblasti javnog informisanja⁸.

U Izveštaju o napretku Srbije u pridruživanju Evropskoj uniji za 2016. godinu⁹, Evropska komisija između ostalog ocenjuje da „privatizacija nije dovela do veće transparentnosti vlasništva i izvora finansiranja medija (uključujući tu i državno finansiranje)“. U Izveštaju se preporučuje da „odredbe o projektnom (su)finansiranju moraju da se primene u skladu sa pravnim okvirom (u javnom i fer postupku), bez mešanja administracije (posebno na lokalnom nivou)“, kao i da država „mora da obezbedi da projektno (su)finansiranje medijskih sadržaja od javnog interesa bude u skladu sa zakonima“.

Na javnom saslušanju u Evropskom parlamentu na temu „Indeks klijentelizma u medijima: Merenje medijske stvarnosti u šest zemalja jugoistočne Europe“ saopšteno je da je u Srbiji poslednjih godina u porastu medijski klijentelizam, odnosno „poseban“ odnos između javne vlasti i njenog zavisnog medijskog šticećenika, koji uključuje obostranu razmenu „usluga“, što dovodi i do „političke instrumentalizacije i onemogućavanja profesionalnog rada medija i novinara“¹⁰.

¹ „Službeni glasnik RS“, br. 98/2006. Ustav Srbije, član 50.

² „Službeni glasnik RS“, br. 98/2006. Ustav Srbije, član 84

³ „Službeni glasnik RS“, broj 75/2011.

⁴ Stojković M., Milanović J. (2016). Medijska reforma nakon pet godina od usvajanja medijske strategije: presek stanja i preporuke za budućnost. Beograd: ANEM, str. 1.i 2.

⁵ „Službeni glasnik RS“, br. 83/2014, 58/2015 i 12/2016

⁶ „Službeni glasnik RS“, br. 83/2014 i 46/2015, 112/2015, 20/2016

⁷ „Službeni glasnik RS“, br. 65/2015

⁸ „Službeni glasnik RS“, br. 126/2014

⁹ Stojković M., Milanović J. Ibid, str. 3 i 4

¹⁰ Autonomija, Klijentelizam u medijima regiona u porastu, 8.03.2017, link <http://www.media.ba/bs/medijska-politika-regulativa/politicki-klijentelizam-i-mediji>, pristupljeno 2. 06.2017.

Prema ocenama stručnjaka, u dosadašnjem toku privatizacije medija u javnoj svojini „formalnopravno i zahvaljujući ostavljenim pravnim prazninama, nedostatku ili neadekvatnosti sankcija, neprecizno postavljenim nadležnostima različitih državnih organa učesnika u procesu, uz veće ili manje izuzetke, taj proces je sproveden u skladu sa zakonom“¹¹.

Privatizacija tih medija je u samom startu izostavila pojedine medijske kuće“¹². Ona nije ni započela u privrednom društvu Politika AD, izdavaču dnevnog lista “Večernje novosti”, kompaniji HD-WIN koja je osnivač kanala ARENA Sport. Novinska agencija u okviru Javnog preduzeća novinska agencija TANJUG i danas nesmetano radi, iako je Vlada Republike Srbije donela odluku u kojoj navodi da je taj medij po sili zakona prestao da postoji 31. oktobra 2015.

Od ukupno 73 medija koji su 2014. godine bili u vlasništvu države, 50 izdavača medija je ušlo u proces privatizacije, koji je trebalo da bude okončan do 31. oktobra 2015, što je rok određen Zakonom o izmenama i dopunama zakona o javnom informisanju u medijima.¹³ Prema podacima Ministarstva privrede¹⁴, objavljenim krajem marta ove godine, od ovih 50 medija 29 je privatizovano, dok je njih 21 „ostalo u nekoj vrsti vlasničkog limba“, pošto su ugovori o privatizaciji poništeni ili su protiv medija za koje nije nađen kupac pokrenuti stečajni postupci. U vlasništvu lokalne samouprave osim RTK je i Radio Barajevo, čiji je postupak privatizacije obustavljen „zbog saznanja za okolnosti koje u potpunosti onemogućavaju prodaju njegovog kapitala“.¹⁵

U ovom predlogu praktične politike, a na primeru Radio televizije Kragujevac, bavimo se ispitivanjem institucionalnih rešenja, političke volje i stvarne opredeljenosti države da u potpunosti sprovede i okonča proces privatizacije medija. Oslanjajući se na zvanične podatke sa veb sajta grada Kragujevca, dokumentaciju i informacije nadležnih organa i intervju sa funkcionerima i medijskim radnicima, posmatrano je i analizirano (1) da li država raspolaže zaokruženim pravnim okvirom koji omogućava trajno povlačenje države iz medija, (2) da li postoji politička volja da se ovaj proces sprovede i (3) kakve posledice po građane i medije proizvodi prolongiranje ovog procesa. Na kraju teksta dajemo preporuke za prevazilaženje uočenih problema u primeni medijskih zakona i povezanih propisa na nacionalnom i lokalnom nivou.

¹¹ Stojković M., Milanović J. (*Ibid* str 14).

¹² *Ibid*, strana 14

¹³ Službeni glasnik RS 58/15

¹⁴ BIRN, NUNS, Fondacija „Slavko Ćuruvija“, Projekat „Kaži traži“, „Privatizacija medija: poništeni ugovori i firme u stečaju“, (2018), link <https://kazitrazi.rs/privatizacija-medija-ponisteni-ugovori-i-firme-u-stecaju/>, pristupljeno 3. 08. 2018.

¹⁵ Podaci Ministarstva privrede, dostavljeni u junu 2018. godine projektnom timu, po zahtevu za slobodan pristup informacijama od javnog značaja

METODOLOGIJA

Podaci o budžetskom finansiranju RTK prikupljeni su od septembra 2017. do juna 2018. godine u okviru istraživačkog segmenta projekta „Javni novac za javni interes“ koji realizuje konzorcijum BIRN-a, NUNS-a i Fondacije „Slavko Ćuruvija“. U okviru tog istraživanja prikupljeni su podaci o budžetskom finansiranju svih medija u Kragujevcu.

Metodologija prikupljanja podataka od strane projektnog istraživačkog tima podrazumevala je: uvid u veb sajt Grada Kragujevca, intervju sa nadležnima u lokalnoj samoupravi, upućivanje zahteva za slobodan pristup informacijama od javnog značaja nadležnim institucijama i dubinske intervju sa medijskim radnicima i drugim relevantnim sagovornicima. Na ovaj način prioritetno je proveravana transparentnost finansiranja medija putem konkursa za sufinansiranje projekata za ostvarivanje javnog interesa u oblasti javnog informisanja, pojedinačnih davanja, javnih nabavki, direktnih ugovaranja, donacija i sponzorstava.

Zahtevi za slobodan pristup informacijama od javnog značaja upućeni su kabinetu gradonačelnika Kragujevca, Gradskoj upravi za vanprivredne delatnosti i Gradskoj upravi za finansije, u periodu od 30. oktobra 2017. do 30. juna 2018. godine¹⁶. U zahtevima su tražene informacije i dokumenta u vezi sa finansiranjem RTK i drugih medija koje nisu bile dostupne na veb sajtu grada.

Ključno ograničenje ovakvog istraživačkog pristupa je odbijanje jedinice lokalne samouprave da obezbedi intervju sa nadležnima u institucijama. Njen negativni odgovor, dostavljen 25. oktobra 2017, obrazložen je time da su „građani Srbije i Kragujevca već dobro upoznati sa stanjem u gradskoj kasi“ i finansiranjem medija¹⁷.

Ograničenje predstavlja i neobjavlivanje svih relevantnih dokumenata na veb sajtu grada¹⁸, kao i nedostavljanje svih traženih dokumenata po zahtevu za slobodan pristup informacijama od javnog značaja, posebno onih iz kojih se mogu videti konkretne budžetske uplate za RTK¹⁹. Kabinet gradonačelnika do kraja istraživanja nije dostavio dokument iz kojeg se može videti da li je RTK izvršila obaveze na osnovu dobijenih budžetskih sredstava, iako ga je projektni istraživački tim dva puta zatražio, prvi put 30. oktobra 2017.

¹⁶ (1) Zahtevi za informacije od javnog značaja poslani su kabinetu gradonačelnika 30. 10. 2017., 22. 01. 2018. i 15. 05. 2018; (2) Istovetni zahtevi poslani su Gradskoj upravi za vanprivredne delatnosti 30. 10. 2017, 22. 01.2018, 15. 05.2018. i 18. 06. 2018; (3) Istovetni zahtevi poslani su Gradskoj upravi za finansije 30. 10. 2017. i 15. 05. 2018.

¹⁷ Projektni istraživački tim uputio je molbu za intervju sa nadležnima u lokalnoj samoupravi kabinetu gradonačelnika, Gradskoj upravi za vanprivredne delatnosti, Gradskoj upravi za finansije i Odeljenju za poslove informisanja Grada Kragujevca (13. 10. 2017). Načelnica Odeljenja je negativno odgovorila na molbu i navela da Grad Kragujevac „zbog teške finansijske situacije“ nije raspisivao konkurse za sufinansiranje medijskih sadržaja od javnog interesa, niti je finansirao medije kroz javne nabavke, direktna ulaganja i donacije i sponzorstva (25. 10. 2017).

¹⁸ Na veb sajtu grada Kragujevca ne može se naći nijedan dokument o konkretnim finansijskim davanjima RTK po osnovu subvencija ili izvršnih sudskih presuda poverilaca RTK-a

¹⁹ Kabinet gradonačelnika je 8. 11.2017. dostavio tri od devet zahtevanih dokumenata/grupe dokumenta. Među dostavljenim dokumentima su Vladina Uredba o prenosu kapitala bez naknade zaposlenima kod izdavača medija ili Program rasporeda sredstava za finansiranje razvoja informisanja u gradu Kragujevcu 2017. godine, ali ne i dokumenti iz kojih se vide konkretne budžetske uplate RTK-u po osnovu subvencija ili izvršnih sudskih presuda. Projektni istraživački tim je zatražio dokumenta 30.10.2017. po Zakonu o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja

Nedostaci u prikupljanju dokumentacije su u najvećoj meri otklonjeni na početku istraživanja, u novembru 2017. godine, nakon ponovnog upućivanja zahteva i drugih dopisa, kao i usmenom komunikacijom sa osobom zaduženom za postupanje po zahtevima u kabinetu gradonačelnika²⁰. Kompletiranju podataka doprineli su dubinski intervjui sa četiri aktera upućena u finansiranje medija, od kojih su tri medijski radnici a jedan odbornik, koji su realizovani u novembru 2017. godine.

²⁰ Kabinetu gradonačelnika je 10. 11.2017. upućen ponovni zahtev i poziv da u što kraćem roku dostavi nedostajuća dokumenta zatražena 30. 10. 2017, a 16. 11.2017. mu je dostavljeno Razjašnjenje u vezi prikupljanja potrebne dokumentacije vezane za „pojedinačna davanja“ i „direktna ugovaranja“. Gradskoj upravi za vanprivredne delatnosti i Gradskoj upravi za finansije su 17. 11.2017. upućeni dopisi u kojima se upozoravaju da je zakonski rok za dostavljanje dokumentacije istekao

NALAZI

1. Institucionalna rešenja koja omogućavaju da RTK i dalje ostane u gradskom vlasništvu

Ministarstvo privrede je 26. januara 2017. godine poništilo privatizaciju RTK jer vlasnik Radoica Milosavljević nije izvršio ugovorenu obavezu isplate zarada, investiranja 150.000 evra i dostavljanja revizorskog izveštaja²¹. Od raskida ugovora o privatizaciji, ovaj medij se konstantno finansira javnim sredstvima.

Zakon o privatizaciji propisuje da kapital privrednog subjekta posle poništenja ugovora o privatizaciji prelazi u Registar akcija i udela, nakon čega se raspisuje nova privatizacija²². Međutim, Uredba o izmeni uredbe o prenosu kapitala bez naknade zaposlenima kod izdavača medija omogućava da udeo iz Registra, na zahtev lokalne samouprave i uz saglasnost Vlade, može biti besplatno prenet na grad ili opštinu. Uredba ne propisuje koliko takvo vlasništvo lokalne samouprave nad medijem maksimalno može trajati, izuzev što navodi da je ona dužna da, ukoliko se u roku od šest meseci ne pokrene postupak privatizacije, donese odluku o prestanku postojanja medija, promeni delatnosti li ukidanju izdavača medija.²³

U skladu sa ovim propisima, a na osnovu odluka Vlade Srbije²⁴ i Grada Kragujevca,²⁵ omogućen je prenos osnivačkih prava RTK na Grad. Ugovor o prenosu udela Radio televizije Kragujevac d.o.o., između Registra akcija i udela i Grada Kragujevca, zaključen je 27. juna 2017. godine.

Ministarstvo privrede je, u zakonskom roku, 26. januara 2018. godine, objavilo javni poziv za prikupljanje pisama o zainteresovanosti za učešće u postupku privatizacije RTK. U predviđenom roku stiglo je jedno pismo o zainteresovanosti, od strane Društva za novinsko izdavačku delatnost „Agenda 2020“ iz Beograda. U odgovoru Ministarstva privrede istraživačkom timu navodi se da je nakon toga Grad Kragujevac obavezan da donese odluku o modelu i metodu privatizacije RTK-a. Ministarstvo, potom, raspisuje poziv za novu prodaju RTK, kada bi trebalo da se izabere i proglasi kupac, što se, po dostupnim informacijama, u vreme objavljivanja ovog predloga javne politike nije dogodilo²⁶. Zakon o privatizaciji na predviđa rokove za okončanje procesa privatizacije nakon ovakvog poziva.

²¹ Milosavljević je kupio RTK u oktobru 2015. godine za 88.500 evra. Izvor: Ministarstvo privrede Republike Srbije, link <http://www.priv.rs/Ministarstvo-privrede/90/RTV-KRAGUJEVAC-DOO.shtml/companyid=12457>, uvid ostvaren u martu 2018.

²² Zakon o privatizaciji, član 41.

²³ „Službeni glasnik RS“, br. 31/2017. Član 1. Uredbe

²⁴ Zaključak Vlade Republike Srbije, broj 023-5008/2017-1, donet 19. 06. 2017, link <https://www.kragujevac.rs/userfiles/files/Skupstina/2017/5.%20HITNA%20sednica%20SG/RTK%20FINAL.pdf>, pristupljeno 3. marta 2018. Vlada je u Zaključku dala saglasnost da se 100 odsto udela Registra akcija i udela u RTK, prenetih nakon raskida kupoprodajnog ugovora, besplatno prenese na grad Kragujevac

²⁵ „Službeni list grada Kragujevca“ 16/2017, Odluka o vršenju osnivačkih prava nad Privrednim društvom Radio televizija Kragujevac d.o.o. Kragujevac

²⁶ Podaci o pismu o zainteresovanosti i daljoj proceduri vezanoj za privatizaciju RTK dobijeni su od Ministarstva privrede 03. 07. 2018. godine, na osnovu zahteva za slobodan pristup informacijama od javnog značaja upućenog od strane istraživačkog projektnog tima

2. Posledice (ne)privatizacije RTK na finansiranje potreba građana Kragujevca i medijsko tržište

Prema dokumentima koje je lokalna samouprava dostavila istraživačkom timu, u toku 2017. godine Radio televiziji Kragujevac je na ime subvencija isplaćeno ukupno 20.549.282,35 dinara, kroz 31 pojedinačnu uplatu. Prva budžetska uplata evidentirana je 25. avgusta, a poslednja 27. decembra 2017. Od 1. januara do 1. maja 2018. godine toj medijskoj kući je na ime subvencija uplaćeno 11.262.774,95 dinara, kroz 13 uplata²⁷.

Uplate subvencija u toku 2017. godine nisu uvek pratili odgovarajući gradski propisi koji predstavljaju osnov za njihovo planiranje i isplatu. Na primer, po delimično dostavljenoj dokumentaciji od strane Grada Kragujevca, u periodu od 25. avgusta do 24. novembra 2017. godine, kada je bio na snazi Program rasporeda sredstava za finansiranje razvoja informisanja u gradu Kragujevcu u 2017. godini, kojim je za subvencije RTK-u predviđeno 2.000.000 dinara, ovoj medijskoj kući je po tom osnovu bilo isplaćeno ukupno 7.149.828,81 dinara, odnosno 5.149.828,81 dinara više od iznosa predviđenog Programom.

Subvencije u korist RTK su tokom 2017. godine isplaćivane i skidanjem sredstava sa pozicija predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja i vaspitanja. Tako je iznos od 1.500.000 dinara obezbeđen na teret "funkcionisanja osnovnih škola" (14. septembra 2017.); iznos od 1.300.000 dinara na teret Politehničke škole i Prve tehničke škole (10. oktobra 2017.); iznos od 2.350.000 dinara na teret "funkcionisanja srednjih škola" i "tekućih popravki i održavanja" u predškolskoj ustanovi "Đurđevdan" i predškolskoj ustanovi "Nada Naumović" (3. novembra 2017.)²⁸.

Ova vrsta budžetskog davanja bila je namenjena za izmirenje tekućih troškova RTK: usluge emitovanja i izdavaštva, ugovore o delu, prevoz radnika, avansne uplate za gorivo, reciklažu tonera, putne račune, mesečne pretplate za licencu, internet, refundacije godišnjeg odmora, poštu, izradu pečata, takse, isplate invalidnog lica, i slično²⁹.

Po osnovnu izvršnih sudskih presuda poverilaca RTK, a za dugove koji su nastali i u vreme dok je ona bila privatizovana, grad Kragujevac je u 2017. godini, u periodu od 12. jula do 29. decembra, isplatio 107.182.550,98 dinara, pozivajući se na 541 "pojedinačno rešenje" izvršnih poverilaca. Od 1. januara do 1. maja 2018. godine isplaćeno joj je 1.668.433,27 dinara, uz pozivanje na 34 sudske presude³⁰.

²⁷ „Službeni list grada Kragujevca“, 23/2017, Program rasporeda sredstava za finansiranje razvoja informisanja u gradu Kragujevcu u 2017. godini; „Službeni list grada Kragujevca“, 30/2017, Odluka o rebalansu budžeta grada Kragujevca za 2017. godinu; „Službeni list grada Kragujevca“, 33/2017, Program o izmeni programa rasporeda sredstava za sufinansiranje razvoja informisanja u gradu Kragujevcu u 2017. godini; „Službeni list grada Kragujevca“, 34/2017, Odluka o budžetu grada Kragujevca za 2018. godinu

²⁸ Gradonačelnik Kragujevca, Rešenje o izmeni visine aproprijacije, doneto 10.10.2017; Gradska uprava za vanprivredne delatnosti, Zahtev za izmenu aproprijacija, 26.10.2017; Gradonačelnik, Rešenje o izmeni visine aproprijacijem 14.09.2017; Gradonačelnik, Rešenje o izmeni visine aproprijacije, 3.11.2017. Sva rešenja je istraživačkom timu dostavio kabinet gradonačelnika 22.11. 2017. po zahtevu za slobodan pristup informacijama od javnog značaja

²⁹ Način trošenja subvencija od strane RTK prikazan je u dostavljenim Karticama pozicije „Subvencije javnih nefinansijskih preduzeća i organizacija“, Rešenjima o prenosu sredstava, Spiskovima faktura za plaćanje i Zahtevima za subvencije, koje su kabinet gradonačelnika i Gradska uprava za vanprivredne delatnosti dostavili istraživačkom timu 22.11.2017, 24.11.2017 i 2.02.2018., po zahtevima za slobodan pristup informacijama od javnog značaja

³⁰ „Pregledi prinudnih naplata izvršenih sa računa izvršenja budžeta Grada Kragujevca“ u toku 2017. godine, koje su kabinet gradonačelnika i Gradska uprava za vanprivredne delatnosti 22.11.2017. i 5.02.2018. godine dostavili istraživačkom timu, po zahtevu za slobodan pristup informacijama od javnog značaja

Uplate su izvršene na osnovu Ugovora o prenosu udela Radio televizije Kragujevac doo Kragujevac na Grad Kragujevac. U ovom ugovoru se između ostalog navodi da Grad Kragujevac danom zaključenja ugovora "prihvata i obaveze prema zaposlenima po osnovu rada i prema poveriocima".

Planirani budžet grada Kragujevca za 2017. godinu iznosio je 7.800.000.000 dinara³¹, a izdvajanje za RTK po osnovu subvencija i izvršnih presuda bilo je 127.731.833,33 dinara³², što je 1,64 odsto budžeta za tu godinu. Prema podacima NUNS-a, u većini gradova i opština u Srbiji prosečno budžetsko izdavanje za konkursno sufinansiranje medijskih projekata od javnog interesa je oko jedan odsto³³.

Uprkos tome što od donošenja Zakona o javnom informisanju i medijima nije raspisivao konkurse za sufinansiranje projekata za ostvarivanje javnog interesa u oblasti javnog informisanja, Grad je svake godine opredeljavao iznos za ovu namenu. U budžetu za 2016. godinu³⁴ za ovu namenu je bilo predviđeno 80.000.000 dinara, 2017. godine³⁵ - 20.000.000 dinara, što je krajem godine smanjeno na 18.000.000, a u prvom kvartalu 2018.³⁶- 5.000.000 dinara.

Prema tvrdnjama nadležnih gradskih organa, ovi budžetski iznosi nisu trošeni za potrebe medija. "Nisu donošene formalne odluke da konkursi za sufinansiranje medijskih sadržaja od javnog interesa ne budu raspisivani", ali ih nije bilo jer je „Grad suočen sa velikim dospelim obavezama iz ranijih godina", pošto "stabilnost budžeta još uvek nije takva da omogućava stvaranje novih obaveze, za koje je neizvesno da mogu biti isplaćene"³⁷. Slični odgovori lokalne samouprave mogli su se videti u medijima³⁸.

Ministarstvo kulture i informisanja je krajem 2016. godine kroz dopise gradonačelniku Kragujevca i Ministarstvu državne uprave i lokalne samouprave, "ukazalo na obavezu poštovanja Zakona o javnom informisanju i medijima od strane organa lokalne samouprave, odnosno raspisivanja konkursa za sufinansiranje medijskih sadržaja". Ipak, ministarstvo "nema zakonske mogućnosti pokretanja prekršajnih postupaka za slučaj da lokalne samouprave ne raspišu konkurse za projektno sufinansiranje", a ne dobija ni zvanične podatke od lokalnih samouprava u vezi sa raspisivanjem konkursa³⁹.

³¹ „Službeni list grada Kragujevca" 42/2016, Odluka o budžetu grada Kragujevca

³² Podatak koji je istraživački tim dobio od organa javne vlasti Kragujevca po Zakonu o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja

³³ NUNS, Periodični izveštaj o sufinansiranju medijskih sadržaja od javnog značaja u lokalnim samoupravama za period od 15. septembra 2015. do 15. januara 2016. godine, Beograd (2016), link <http://nuns.rs/reforma-javnog-informisanja/projektno-finansiranje-medija/26875/jedan-procent-budzeta-lokalnih-samouprava-za-sufinansiranje-medijskih-sadrzaja.html>, pristupljeno 3. 06.2018.

³⁴ „Službeni list grada Kragujevca, 42/2015, Odluka o budžetu grada Kragujevc

³⁵ „Službeni list grada Kragujevca", 42/2016, Odluka o budžetu grada Kragujevca za 2017. godinu; „Službeni list grada Kragujevca", 30/2017, Odluka o rebalansu budžeta za 2017. godinu

³⁶ „Službeni list grada Kragujevca", 34/2017, Odluka o budžetu grada Kragujevca za 2018. godinu

³⁷ Odgovor Gradske uprave za vanprivredne delatnosti, dostavljen 29.06.2018. godine projektnom istraživačkom timu, na zahtev za slobodan pristup informacijama od javnog značaja

³⁸ Novinska agencija Beta, „Radomir Nikolić: Konkurs za medije kad bude para", 11.06.2016. , link <http://www.nuns.rs/info/news/28046/radomir-nikolic-konkurs-za-medije-kad-bude-para.html>, uvid ostvaren 2. 08. 2018: „Gradonačelnik Kragujevca je izjavio da je „svestan" da neraspisivanjem konkursa za sufinansiranje medijskih sadržaja od javnog interesa „krši zakon", ali da su „zakon kršili i oni koji prethodno nisu izmirivali dospele obaveze", pa mora da ih izmiri aktuelna vlast

³⁹ Odgovor Ministarstva kulture i informisanja, dostavljen 27. 06. 2018., na pitanja projektnog istraživačkog tima

Pojedina novinarska udruženja su kritički reagovala na politiku grada Kragujevca u vezi sa medijima. NUNS je skrenuo pažnju da se novcem poreskih obveznika izmiruju dugovi nastali u vreme kada je RTK bila u privatnim rukama i ukazao na posledice stavljanja medija u Kragujevcu u neravnotežan položaj, uz grubo kršenje medijskih zakona na nacionalnom i lokalnom nivou.⁴⁰

“U Kragujevcu danas skoro da nema profesionalnog novinarstva. RTK je pod kontrolom vlasti i SNS-a, Kragujevačke novine i pojedini portali zbog finansijskih problema vrlo teško funkcionišu, a od svih radio stanica samo Radio Zlatousti ima informativni program. Ostali puštaju muziku.”
(intervju, medijski radnik u Kragujevcu).

Nekoliko kragujevačkih medija uputilo je više dopisa upozorenja nadležnim državnim organima i međunarodnim organizacijama u vezi sa uskraćivanjem prava građana na potpuno i istinito informisanje, usled neraspisivanja konkursa za sufinansiranje medijskih sadržaja od javnog interesa.⁴¹ Novinari su upozoravali da je stavljanje lokalnih medija u neravnotežan položaj dodatno ugrozilo njihovo funkcionisanje.⁴²

U zvaničnim izvorima ne postoji ažuriran podatak o broju medija na teritoriji grada Kragujevca.

⁴⁰ NUNS, „NUNS: Zašto poreki obveznici Kragujevca plaćaju dugove bivšeg vlasnika RTK“, 18.08.2017., link <http://www.nuns.rs/info/statements/31853/nuns-zasto-poreski-obveznici-kragujevca-placaju-dugove-bivseg-vlasnika-rtk.html>, pristupljeno 15. 06. 2018.

⁴¹ Lokal press, Pismo kragujevačkih medija, 27.05.2016, link <http://localpress.org.rs/projektnevesti/pismo-kragujevackih-medija/>, pristupljeno 15.06.2018

⁴² Nikić M., Televizija N1, „Mediji u Kragujevcu pred kolapsom“, 18.09.2016., link <http://rs.n1info.com/a194418/Vesti/Vesti/Mediji-u-Kragujevcu-pred-kolapsom.html>, pristupljeno u junu 2018.

ZAKLJUČCI

Slučaj privatizacije Radio televizije Kragujevac, smešten u aktuelni pravni, institucionalni i politički okvir, jasno pokazuje manjkavosti tog okvira u praksi. (Ne)okonačavanje privatizacije RTK tri godine po isteku zakonskog roka i korišćenje budžetskog novca za podržavanje jednog medija, umesto za sufinansiranje projekata za ostvarivanje javnog interesa u oblasti javnog informisanja, a sve to bez mehanizama kontrole koji bi omogućili sprovođenje medijskih zakona, upućuje na potrebu da se ova pitanja sagledaju u svetlu donošenja Strategije razvoja sistema javnog informisanja u Srbiji do 2023. godine (nove Medijske strategije), kao i izmena i dopuna medijskih i drugih zakona i pratećih propisa koji regulišu ovu oblast. Mogućnost da se jedan medij finansira novcem iz budžeta koji je prvobitno bio namenjen za zadovoljavanje drugih potreba građana upućuje na potrebu dosledne kontrole korišćenja javnih sredstava od strane nadležnih kontrolnih institucija i civilnog sektora.

Analiza finansiranja RTK pokazuje da, pored praznina i nedorečenosti propisa koji regulišu oblast medija i privatizacije, postoji i odsustvo političke volje da se obezbedi i podstakne jednak položaj medija na tržištu, konkurencija, medijski pluralizam i ostvarivanje javnog interesa u oblasti javnog informisanja, kao i nedostatak političke volje da se spreči klijentelizam u ovoj oblasti.

Primer RTK ukazuje na brojne mogućnosti zloupotrebe ili kršenja propisa, kao i na važnost doslednog poštovanja zvanično izražene spremnosti države za izlazak iz medija i jasno regulisanje njene uloge u medijima u kojima ima udeo.^{43,44}

⁴³ Vukosavljević V., „Nedeljnik“, „Vladan Vukosavljević za Nedeljnik: Ministar kulture je ministar odbrane“, 14.09.2016, link <http://www.nedeljnik.rs/nedeljnik/portalnews/vladan-vukosavljevic-za-nedeljnik-ministar-kulture-je-ministar-odbrane/>, pristupljeno 2. 08.2018. Ministar je, odgovarajući na pitanje o sudbini TANJUG-a, naveo da država ne treba da bude u medijima, ali da postoje situacije u kojima je to dobro, te da će se u sačinjavanju nove Medijske strategije tražiti „model koji je prilagođen opštim tendencijama, ali koji sadrži u sebi izvesne specifičnosti“

⁴⁴ Isti dokument kao u fusnoti 26, strana 14.

PREPORUKE

Gradska uprava i kabinet gradonačelnika Kragujevca

- Raspisati jednom godišnje Konkurs za sufinansiranje projekata za ostvarivanje javnog interesa u oblasti javnog informisanja, u skladu sa Zakonom o javnom informisanju i medijima i Pravilnikom o sufinansiranju projekata za ostvarivanje javnog interesa u oblasti javnog informisanja (i njegovim izmenama)⁴⁵. Na konkursu opredeliti sredstva u skladu sa budžetskim mogućnostima, a imajući u vidu ulogu i značaj medija, kao i pravo građana na pravovremeno, objektivno i sveobuhvatno informisanje
- Predvideti u budžetu Grada Kragujevca sredstva za pojedinačna davanja, u skladu sa Zakonom i Pravilnikom
- Sarađivati sa Ministarstvom privrede kako bi se u razumnom roku i uz poštovanje načela efikasnosti okončao proces aktuelne privatizacije RTK
- Naložiti gradskoj budžetskoj inspekciji da izvrši kontrolu zakonitosti finansiranja RTK i utvrdi eventualnu štetu po gradski budžet
- Uzeti učešće u izradi nove Medijske strategije kroz javnu raspravu i transparentno iznošenje stavova u pogledu potencijalnih izmena rešenja koja se tiču načina formiranja i finansiranja medija⁴⁶

Ministarstvo privrede

- Okončati proces aktuelne privatizacije RTK u skladu sa Zakonom o privatizaciji i Uredbom o prenosu kapitala bez naknade zaposlenima kod izdavača medija, a uz poštovanje načela efikasnosti, kako bi se proces završio u razumnom roku

Ministarstvo kulture

- Ponoviti preporuke Gradu Kragujevcu i Ministarstvu državne uprave i lokalne samouprave čiji je cilj poštovanje Zakona o javnom informisanju i medijima, koje podrazumeva i raspisivanje konkursa za sufinansiranje medijskih projekata

Državna revizorska institucija

- Sprovesti kontrolu načina trošenja sredstava budžeta Grada Kragujevca za 2017. godinu i načina trošenja budžetskog novca od strane RTK u 2017. godini

⁴⁵ Ministarstvo kulture i informisanja, Pravilnik o izmenama i dopunama pravilnika o sufinansiranju projekata za ostvarivanje javnog interesa u oblasti javnog informisanja, 02.02.2017, link <http://www.kultura.gov.rs/cyr/dokumenti/propisi-iz-oblasti-medija/pravilnik-o-izmenama-i-dopunama-pravilnika-o-sufinansiranju-projekata-za-ostvarivanje-javnog-interesa-u-oblasti-javnog-informisanja-pdf>, pristupljeno 06.05.2018

⁴⁶ Prema dubinskim intervjuima istraživačkog tima sa medijskim radnicima, lokalna vlast u Kragujevcu „ne žuri u pogledu završetka procesa privatizacije RTK jer očekuje da u novoj Medijskoj strategiji budu predviđeni regionalni javni servisi, a za tu televiziju priželjkuje takav status“

Novinarska udruženja i asocijacije

- Javno i institucionalno ukazivanje na problem vlasništva jedinice lokalne samouprave u RTK, finansiranja tekućeg poslovanja RTK iz budžeta i neraspisivanja konkursa za sufinansiranje medijskih projekata, kao i njegove posledice po slobodu informisanja, prvo građana na objektivno informisanje, medije i profesiju

Kragujevac, 19. oktobar 2018.

